

Poznań, 17 listopada 2024 r.

dr hab. Małgorzata Szymankiewicz, prof. AS

Akademia Sztuki w Szczecinie

pl. Orła Białego 2

70-562 Szczecin

RECENZJA

rozprawy habilitacyjnej, dorobku artystycznego i dydaktycznego

Pana dr Piotra Oktawiana Nowińskiego

Adiunkta na Wydziale Sztuki Nowych Mediów w Polsko-Japońskiej Akademii Technik Komputerowych w Warszawie sporządzona w związku z postępowaniem habilitacyjnym w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie: *Sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki* wszczętym w dniu 03.07.2024 na wniosek Habilitanta.

Rada Naukowa PJATK w Warszawie działając na podstawie ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce*. (Dz. U. 2018 poz. 1668) oraz *Przepisów wprowadzających ustawę – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. 2018 poz. 1669), *Ustawy o zmianie Ustawy Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce oraz innych ustaw* (Dz. U. 2023 poz. 212) z dnia 13 stycznia 2023 r. oraz *Uchwały nr 11/2023 Senatu PJATK i jej załącznika jako Regulaminu postępowania w sprawie nadawania stopnia doktora habilitowanego wszczętych po 30 września 2019 wraz z nowelizacją z dn. 15 lutego 2023*

a także

w związku z pismem Rady Doskonałości Naukowej z dn. 03.09.2024 r. w sprawie wyznaczenia części składu komisji habilitacyjnej, postanowiła powołać mnie na recenzentkę w postępowaniu Pana dr Piotra Oktawiana Nowińskiego w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie sztuki, w dyscyplinie sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

W związku z tym, otrzymałam od Habilitanta następujące materiały:

- Wniosek przewodni
- Dane wnioskodawcy
- Autoreferat w języku polskim i angielskim
- Dokumentację dorobku wraz z kopią dyplomu przyznającego stopień doktora sztuki w dziedzinie sztuk plastycznych w dyscyplinie artystycznej – sztuki piękne

Podstawowe informacje o Kandydacie

Pan dr Piotr Oktawian Nowiński urodził się w 1978 r. w Warszawie.

W 2004 r. uzyskał dyplom magisterski w zakresie projektowania graficznego na Wydziale Grafiki Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Następnie, w 2006 r., ukończył w macierzystej uczelni Podyplomowe Studium Pedagogiczne, które umożliwiło mu podjęcie pracy dydaktycznej na Wydziale Sztuki Nowych Mediów w Polsko-Japońskiej Wyższej Szkole Technik Komputerowych.

W 2011 r., na podstawie przedstawionej rozprawy doktorskiej - cyklu obrazów olejnych oraz opracowania pisemnego pt. „Góry – trzy przestrzenie”, otrzymał stopień doktora sztuki w dziedzinie sztuk plastycznych, w dyscyplinie artystycznej – sztuki piękne, nadany uchwałą Rady Wydziału Malarstwa Akademii Sztuk Pięknych w Warszawie. Promotorem dysertacji był wówczas ad. II st. Janusz Knorowski, a recenzentami - prof. Stanisław Baj oraz prof. Stanisław Tabisz.

Osiągnięcia zawodowe

Habilitant przedstawił w *Autoreferacie* szczegółową działalność zawodową na Wydziale Sztuki Nowych Mediów w niepublicznej Polsko-Japońskiej Akademii Technik Komputerowych, z którą jest związany od 2006 r. do chwili obecnej:

- **2006 - 2017** zatrudniony na stanowisku asystenta w Pracowni Rysunku pod kier. prof. Pawła Nowaka;
- **2006 - 2007** - prowadzenie wraz z prof. Pawłem Nowakiem zajęć Typografii i Liternictwa na II r. studiów licencjackich;
- **2008** - prowadzenie pracowni dyplomowej na studiach licencjackich Wydziału Sztuki Nowych Mediów w roli promotora pomocniczego dla studentów III r.;
- **2011 - 2015** - praca na stanowisku asystenta w Pracowni Projektowania Graficznego i Opakowań pod kier. prof. Henryka Chylińskiego na jednolitych studiach magisterskich;
- **od 2011** - główny promotor prac licencjackich dla studentów III roku Wydziału Sztuki Nowych Mediów;
- **2012** - wyjazd w ramach programu Erasmus+ do Glyndwr University in Wrexham w Wielkiej Brytanii w celu przeprowadzenia cyklu warsztatów projektowo-graficznych;
- **od września 2013** - członek Rady Wydziału Sztuki Nowych Mediów;
- **od 2017 do chwili obecnej** - samodzielne prowadzenie zajęć w Pracowni Rysunku dla studentów I roku I stopnia;
- **2017** - prowadzenie zajęć Typografii i Liternictwa na studiach zaocznych Wydziału Sztuki Nowych Mediów (semestr letni);
- **2017** - współprowadzący zajęcia na IV semestrze II roku w dyplomowej Pracowni Rysunku Narracyjnego na studiach I oraz II stopnia;
- **od grudnia 2017 do chwili obecnej** - prodziekan programu polskojęzycznego na Wydziale Sztuki Nowych Mediów na kierunku Grafika;
- **od 2018** - przewodniczący Rady Programowej na Wydziale Sztuki Nowych Mediów oraz członka Rady Naukowej kierunku Grafika;

- **od 2018** - prowadzący Pracownię Komiksu Multimedialnego i 2D dla II roku studiów licencjackich na IV semestrze;
- **od 2020** – jeden z kuratorów prowadzących uczelnianą galerię Medium.

Wykształcenie akademickie Kandydata koncentrowało się początkowo na projektowaniu graficznym, później jako dydaktyk zatrudniony już w Polsko-Japońskiej Akademii Technik Komputerowych rozszerzył je w kierunku malarstwa, uzyskując w tym zakresie stopień doktora sztuki. Jak wyjaśnia w *Autoreferacie* Kandydat, czas pracy nad doktoratem „[...] to intensywny okres zaangażowania w rozwój twórczości własnej. Ten etap edukacyjny przyczynił się do pogłębienia mojej wiedzy i umiejętności artystycznych, ale również miał ogromny wpływ na mój rozwój zawodowy, otwierając przede mną możliwości zajęcia się nowymi obszarami w mojej praktyce zawodowej.”¹

Osiągnięcia w ramach działalności zawodowej

Kandydat obszernie omówił charakter osiągnięć związanych z pracą zawodową, jej poszczególnymi etapami i kolejnymi awansami w trakcie zatrudnienia w Polsko-Japońskiej Akademii Technik Komputerowych. Opis osiągnięć, poczynawszy od pierwszych lat zatrudnienia, to przybliżenie działalności i inicjatyw własnych w oparciu o specyfikę, zadania i funkcje danych pracowni. Z czasem, już jako prodziekan na Wydziale Sztuki Nowych Mediów i przewodniczący Rady Programowej był odpowiedzialny m.in. za rozwój wydziału i kreowanie jego strategii, wprowadzanie kolejnych kierunków kształcenia, także za programy, poziom nauczania i prowadzenie spraw studenckich.

- W 2012 roku współtworzył wraz z mgr inż. Rafałem Masłykiem nowy program zajęć komiksu multimedialnego i gier na urządzenia mobilne dla studentów II roku I stopnia, które z czasem przybrały formę samodzielnej Pracowni Komiksu Multimedialnego i Gier na Urządzenia Mobilne na studiach licencjackich, powołanej w roku 2018;
- Z inicjatywy prof. Pawła Nowaka i dr. Piotra Nowińskiego w 2017 r. powstała Pracownia Rysunku Narracyjnego a dr Piotr Nowiński był wówczas współtwórcą programu zajęć dedykowanego tej pracowni, gdzie studenci I i II stopnia mogli zdobywać kompetencje w zakresie projektowania i tworzenia ilustracji interaktywnych, typografii ruchomej, szkiców z natury na urządzeniach cyfrowych – tabletach;
- W 2018 roku koordynował zmiany programu na kierunku Grafika na Wydziale Sztuki i Nowych Mediów polegające na rozszerzeniu zajęć z oprogramowania graficznego i umożliwieniu studentom większego wyboru pracowni przygotowujących do realizacji dyplomów;
- W 2020 roku opracował nowy program dla studiów II stopnia łączący możliwość nauki w języku polskim, jak i angielskim.

Praca na rzecz uczelni to także współpraca z różnorodnymi instytucjami, inicjowanie przedsięwzięć artystycznych i wystaw, wdrażanie projektów, nawiązywanie lub podtrzymywanie kontaktów międzynarodowych – działań w założeniu nastawionych na podnoszenie jakości kształcenia, promocję, stwarzanie nowych możliwości dla studentów i kadry akademii.

- 2013 - współorganizacja wystawy *Oblicza Azji* w Państwowym Muzeum Etnograficznym w Warszawie prezentująca prace studentów i wykładowców trzech uczelni artystycznych;

¹ Autoreferat, s. 5.

- 2016 - współpraca z Muzeum Powstania Warszawskiego i realizowanie komiksów multimedialnych przez studentów w oparciu o historie powstańców warszawskich, której zwieńczeniem była wystawa *Akcja-Animacja* w przestrzeniach muzeum;
- 2019 - organizacja wystawy artystów japońskich - Ryosaku Miyasaka i Eri Suenaga w galerii Medium PJATK i jednodniowych warsztatów malarskich dla studentów z udziałem zaproszonych artystów;
- 2019 - prezentacja prac studenckich w formie komiksów multimedialnych obrazujących historie uczestników Powstania Warszawskiego w Domu Powstańca w Warszawie;
- 2021 - współpraca z Muzeum Józefa Piłsudskiego w Sulejówku mająca na celu zapoznanie studentów z historią jako formą narracji dla realizacji dyplomowych w postaci komiksów multimedialnych i aplikacji interaktywnych.

Praca i osiągnięcia dydaktyczne

Kandydat pracuje w roli dydaktyka od 2006 roku, początkowo jako asystent w Pracowni Rysunku prowadzonej przez prof. Pawła Nowaka. Ideą pracowni było pogodzenie wymiaru praktycznego i artystycznego tj. rozwijanie umiejętności artystycznych w kontekście zapotrzebowania, jakie dyktuje rynek pracy. Założenia programu pracowni, który współtworzył na pewnym etapie dr Piotr Nowiński, koncentrowały się na odtwórczym wymiarze sztuki lub jej aspekcie użytkowym. Polegały na zdobyciu podstawowych umiejętności warsztatowych i wprawy w odzwierciedlaniu natury – określania właściwych proporcji przedmiotów, tworzeniu perspektywy i głębi trzeciego wymiaru poprzez stosowanie światłocienia. Zasady te były w późniejszym czasie studiów przekładane na język technik cyfrowych w formie pracy na urządzeniach typu tablet, służąc projektowaniu graficznemu na potrzeby branży multimedialnej: animacji, prezentacji, reklam oraz gier wideo. Konceptualny wymiar pracy artystycznej opierał się na narracji i realizowany był poprzez tworzenie plansz storyboard, pozwalających zaplanować kluczowe sekwencje przedstawianej historii lub fabuły. Komiks jako forma artystyczna dedykowany jest studentom na II semestrze jako temat ćwiczeń łączący elementy tekstu i obrazu. W 2018 roku powstała z inicjatywy Kandydata odrębna pracownia dyplomowa „Komiks multimedialny i Gry 2D” na stopniu licencjackim pozwalająca łączyć umiejętności plastyczne z technicznymi standardami technologicznymi wykorzystywanymi w sektorze kreatywnym.

W latach 2011–2015 Pan dr Piotr Nowiński pełnił także funkcję asystenta w Pracowni Projektowania Graficznego i Opakowań pod kier. prof. Henryka Chylińskiego, gdzie udzielał korekt, był dla studentów wsparciem w kwestiach technicznych, prowadził prezentacje dotyczące projektowania znaku i opakowań, itp.

Wg mnie zastrzeżenia budzi brak przykładowych programów zajęć w postaci sylabusów dla poszczególnych roczników i stopni określających etapy procesu dydaktycznego, formułujących w sposób klarowny tematykę i zakres ćwiczeń czy wskazujących przykładową literaturę opisującą przywołane w programie zagadnienia. Opis działalności pedagogicznej zawiera jedynie bardzo ogólne założenia, dla zobrazowania których posłużę się cytatami:

„[...] założenia programowe są takie, że początkowo kładą nacisk na szlifowanie tradycyjnych technik rysunku, wzbogacając je o elementy rysowania z wykorzystaniem nowoczesnych technologii. Później zaś w miarę postępu kolejnych semestrów, coraz większy akcent jest stawiany na wykorzystanie nowych technologii, przede wszystkim tabletów.”²

„Daję studentom możliwość pracy zarówno za pomocą technik cyfrowych, jak i mieszanych, by poszerzać ich warsztat twórczy. Zajęcia te umożliwiają mi jako prowadzącemu realizację szerokiego spektrum celów dydaktycznych: od nauki narracji, poprzez rozwój umiejętności

² Autoreferat, s. 13.

plastycznych i pracy z tekstem, aż po kompozycję rysunku i wykorzystanie nowych technologii.”³

„ W ostatnim trzecim semestrze nauki w Pracowni Rysunku zgodnie z założeniem programu zajęcia w zdecydowanie większym stopniu opierają się na wykorzystaniu technologii w rysowaniu. Niemniej zawsze jestem otwarty na preferencje studenta i staram się jak najbardziej zindywidualizować proces nauczania. Uważam, że jest to podstawą do osiągnięcia możliwie najwyższego rozwoju w zakresie kompetencji artystycznych.”⁴

Na podstawie przesłanych materiałów habilitacyjnych nie można ocenić również artystycznego waloru zrealizowanych w ramach poszczególnych pracowni i przedmiotów prac studentów, ponieważ przygotowana dokumentacja pomija ten element. Istnieją jedynie znikome przykłady o niskiej jakości materiałów wizualnych pojawiające się przy okazji prezentacji własnych osiągnięć potwierdzających organizowanie wystaw w kontekście akademickim. Te „świadczenia” niestety nie rozwiewają moich wątpliwości w jakim zakresie obrazują prace studentów, a w jakim np. już założenia aranżacyjne pedagoga.

Jak podaje Kandydat w dokumentacji osiągnięć dydaktycznych, w latach 2011–2023 był promotorem głównym aż 103 prac dyplomowych studentów, wymieniając jedynie 5 autorów (Krzysztofa Łuczyńskiego z pracą THE ANSWER, 2013; Annę Poszepczyńską KAMIENICA. POPRZEZ CZAS, 2016; Polinę Rybachuk LA ESPERO, 2020; Adelę Fryczkowską GDZIEŁO, 2021; Magdalenę Szmygin PODRÓŻ, 2022) jako zasługujących na uwagę. Niestety w tym wypadku także nie ma wglądu w dokumentację wizualną rezultatów procesu dydaktycznego studentów w postaci prac, które mogłabym przeanalizować pod kątem formalnym i merytorycznym. Z tekstu autoreferatu w opisie realizacji dyplomowych zamieszczonych przez jego autora padają jedynie krótkie stwierdzenia, iż „Wykonanie tej pracy było wyjątkowe pod względem artystycznym i technicznym.”, „Komiks był zilustrowany pod względem artystycznym na bardzo wysokim poziomie.” lub „Studentka stworzyła naprawdę dobrą pracę pod względem artystycznym, jak i technicznym.”⁵. W repozytorium cyfrowym PJATK, do którego dotarłam w efekcie samodzielnych poszukiwań, istnieją jedynie opisowe odautorskie abstrakty prac dyplomowych wyjaśniające główne założenia dyplomu, które można było podlinkować w tekście autoreferatu dając recenzentom trochę pełniejszy obraz zagadnień poruszanych poprzez prace.

Od 2020 roku w zakres obowiązków pracy akademickiej Pana dr Nowińskiego weszło także recenzowanie prac magisterskich, a ich autorzy zostali wymienieni w tekście *Autoreferatu*.

Działalność artystyczna

Do przewodu habilitacyjnego został wskazany cykl 31 obrazów pt. „**Natura kamienia**” **prezentowany w latach 2018-2022** przy okazji różnych wystaw indywidualnych i zbiorowych, z których najistotniejszymi są solowe pokazy ***Natura Kamienia w Galerii Test w Warszawie, 2021*** oraz ***Moje Kamienie – w Galerii Dom ze Sztuką w Koneserze, Warszawa, 2022***.

Przedmiotem artystycznej działalności i zainteresowań Habilitanta jest malarstwo na płótnie realizowane najczęściej w technikach mieszanych, poruszające zagadnienie pejzażu, elementów krajobrazu takich jak skały, kamienie, woda, drzewa. Punktem wyjścia jest szeroko rozumiana „natura”. Intencją artystyczną nie jest jednak studium natury pozwalające oddać jej realizm, a tworzenie malarskich impresji, uproszczeń uwalniających motywy spod reżimu wizualnego podobieństwa, syntez idących w stronę abstrakcji. Często wizualizowany kadr krajobrazu zawęża się tak bardzo, że możemy mieć skojarzenia z kompozycją abstrakcyjną.

³ Autoreferat, s. 13.

⁴ Autoreferat, s. 14.

⁵ Autoreferat, s. 15.

Aby wyjaśnić swoje podejście do malarstwa i natury powołuje się na słowa Tadeusza Dominika: „Moje malarstwo jest w całości efektem otwarcia na naturę, jest inspirowane naturą. Nie ilustruję natury, ale swoimi obrazami otwieram drogę widzowi do jej własnego przeżywania”.⁶

Własną postawę twórczą wyjaśnia przytaczając fragment tekstu towarzyszącego wystawie „Natura Kamienia” w galerii Test w Warszawie: „Staram się odzwierciedlić nie samą naturę, co moje postrzeganie jej – jako wciąż zmieniającej się, tworzącej od nowa. Intensywne kolory niewystępujące w rzeczywistości lub wprost przeciwnie rozmydlone barwy oddają moje wrażenia, gdy zanurzam się w górskich widokach. Czasami wrażenia te nie tyle oddaję, co tworzę podczas malowania obrazu, na przykład rozlewając farbę na płótnie i wydobywając z takiej plamy kształty kamieni. Namalowany przeze mnie obraz to przede wszystkim moja interpretacja, otwierająca przed odbiorcą szerokie spektrum możliwości dostrzeżenia lub odkrycia jego własnych różnorodnych odczytań natury. Priorytetem jest dla mnie inspirowanie widza do odkrywania własnych emocji i myśli, prowokując do indywidualnej interpretacji i doświadczenia sztuki.”⁷

Malarstwo Pana dr. Piotra Nowińskiego postawiło sobie za cel uchwycenie za pomocą obrazu własnych wrażeń i emocji jakie może wzbudzać kontakt z naturą. Rezultaty pracy zaprezentowane w formie cyklu malarskiego z założenia wymykają się obiektywnej ocenie i mogą bazować jedynie na indywidualnych doświadczeniach twórcy, możliwości wypracowania z odbiorcą pewnej płaszczyzny porozumienia. Wrażenie, pozostające na poziomie rejestru zmysłowości i często wymykające się wszelkiej logice, stanowi dopiero wstęp zarówno do percepcji jak i potencjalnej refleksji intelektualnej. Przypuszczalnie, autorowi bliska jest także koncepcja „dzieła otwartego” jaką zaproponował Umberto Eco dowartościowując rolę odbiorcy w każdym „stawianiu się” dzieła sztuki. Każdy widz interpretuje dzieło wg własnego doświadczenia i zaplecza pojęciowego. Idea ta nie zwalnia jednak autora z obowiązku wykazania określonej samoświadomości w obszarze dziedziny, którą się zajmuje, lub przerzucania trudu interpretacji jedynie na odbiorcę. Kontekst habilitacyjny i formuła autoreferatu wymusza niejako prezentację idei i motywacji twórczości.

Autor w moim rozumieniu tworzy obrazy, które jako odbiorcy możemy odbierać „jak naturę”, czyli w podobny sposób jak fenomen jakim ona niewątpliwie jest. Niemożność wyartykułowania potęgi natury, jej wspaniałości, zdolności odradzania się ale i niszczycielskich mocy, w przeszłości najlepiej udawało się przekazać poprzez formy obrazowe spełniające rolę opisu, mogące wywoływać bardzo podobne uczucia lub wrażenia wizualne, jak bezpośredni kontakt z przyrodą i jej zjawiskowością. To prowokuje jednak szereg pytań, np. czy kategoria piękna lub wzniosłości może być nadal aktualna w odbiorze i interpretacji współczesnego malarstwa? Czy za pomocą malarstwa rozumianego jako zdolność do wywoływania lub przekazywania wrażeń jesteśmy w stanie dotrzeć do innych możliwości odczytania zagadnienia krajobrazu niż te, które sugeruje tradycyjna konwencja pejzażu? Jak ominąć skompromitowaną już dawno temu formę „landshaftu” i wydobyć z niej coś nowego i wartościowego z perspektywy kulturowej? Już sam gest stworzenia obrazu jest gestem odejścia od natury i przejściem na stronę kultury. Obraz to przecież nie sama natura, a jej specyficzny znak reprezentujący się kulturowo. Nie możemy mylić pojęć utożsamiając krajobraz z naturą.

Wystawy po uzyskaniu stopnia doktora sztuki

Wystawy indywidualne:

2012 Galeria na pięttrze w Domu Plastyka, Toruń

2013 Królewska cukiernia / Muzeum Pałacu w Wilanowie, Warszawa

2013 Galeria Schody, Warszawa

⁶ Za Autoreferatem, źródło: <https://culture.pl/pl/tworca/tadeusz-dominik> (dostęp z dn. 05.11.2024)

⁷ Autoreferat, s. 22.

2013 Galeria U w Domu Kultury Stokłosy, Warszawa
2013 Dom Dziedzictwa, Les Martres-de-Veyre (Francja)
2014 Instytut Polski, Lipsk (Niemcy)
2015 Galeria 3331 Arts Chiyoda Tokyo (Japonia) w ramach 3 tyg. wymiany międzyuczelnianej – prezentacja 2 obrazów
2016 Kazimierski Ośrodek Kultury, Promocji i Turystyki, Kazimierz Dolny
2018 Galeria Sztuki Współczesnej Artibus, Warszawa
2019 *Światło w Naturze*, Galeria pod Piątką przy Muzeum Regionalnym w Starym Sączu
2020 *O istocie kamienia*, Galeria U w Domu Kultury Stokłosy, Warszawa
2021 *Natura Kamienia* - Galeria Test, Warszawa
2022 *Moje Kamienie* - Galeria Dom ze Sztuką w Koneserze, Warszawa

Wystawy zbiorowe:

2013 *Pinselfrich vs. Megapixel – Medien-/Kunst aus Warschau*, atrium Ministerstwa Finansów, Drezno (Niemcy)
2015 Grafiteka ZPAP Warszawa
2017 Grafiteka ZPAP Warszawa
2017 *Woda Źródłem Życia*, Galeria na Emporach –, Warszawa
2017 *Międzynarodowa wystawa poplenerowa*, Galeria pod Piątką przy Muzeum Regionalnym w Starym Sączu, Polska
2018 Grafiteka ZPAP Warszawa
2018 *Pejzaż Polski*, Galeria U w Domu Kultury Stokłosy
2018 *Międzynarodowa wystawa poplenerowa*, Galeria pod Piątką przy Muzeum Regionalnym w Starym Sączu, Polska, (Habilitation w roli kuratora wystawy)
2019 *Międzynarodowa wystawa poplenerowa*, Galeria pod Piątką przy Muzeum Regionalnym w Starym Sączu, Polska, (Habilitation w roli kuratora wystawy)
2021 *Międzynarodowa wystawa poplenerowa*, Galeria pod Piątką przy Muzeum Regionalnym w Starym Sączu, Polska, (Habilitation w roli kuratora wystawy)
2021 *Happy Accidents* wystawa w ramach „Synteza”, Grecja, Norwegia, Polska
2022 *Tekstura* wystawa w ramach „Synteza”, Grecja
2023 wystawa „Synteza” Harmonia Galeria Poziom 4 Filharmonii Szczecińskiej
2024 Wystawa prac dydaktyków PJATK, Centrum Ekspozycyjne „Stara Kociołnia” przy Uniwersytecie Warmińsko-Mazurskim, Olsztyn

W *Autoreferacie* oprócz wstępnych informacji o osiągnięciach artystycznych w postaci wypunktowanych chronologicznie wystaw (w większości nawet pozbawionych tytułu) i bardzo ogólnie określonej idei pracy, nie można znaleźć **zadawalającego merytorycznego rozwinięcia podejmowanych wątków**. Dowiadujemy się, że kamienie jako motyw przewodni wyewoluował w twórczości Pana dr. Nowińskiego z pejzażu górskiego motywu będącego inspiracją twórczą jakiś czas temu. Jak przypuszczam, stał się on istotny także ze względu na pochodzenie rodzinne i związki z górzystymi okolicami Starego Sącza, gdzie się wychowywał. Kamień to także dla autora „[...] symbol czegoś trwałego, solidnego, niezmiennego w zestawieniu z jego przeciwieństwem – żywą, wciąż zmieniającą się wodą, która kojarzy [...] się z przemijaniem”⁸. Przypuszczalną intencją wydaje się połączenie przeciwieństw na podobieństwo chińskiej koncepcji filozoficznej yin-yang opisującej w ten sposób naturalny porządek wszechświata lub nawiązanie do tradycji *Suiseki* (jap. woda i kamień) - eksponowania kamieni jako formy sztuki. Jednak te kulturowe i filozoficzne odniesienia istotne dla wywodu i twórczości autora nie zostały wyartykułowane i pozostają w sferze domysłów. Opisy poszczególnych prac ujmują zazwyczaj to, co odbiorca może samodzielnie zaobserwować oglądając reprodukcje obrazów. Habilitation skupia się na szczegółowym wyjaśnianiu technicznych zawiłości i efektów estetycznych takich jak celowe rozlewanie farby, tworzenie zacieków lub faktury z kleju i piasku, stosowanie mieszanej techniki akrylowo-olejnej

⁸ Autoreferat, s. 24.

przynoszącej nieoczywiste rezultaty, które stanowią o istocie poszczególnych płócien. Wyjaśnia także założenia kompozycyjne, zastosowaną paletę barw, użycie zdecydowanych kontrastów światłocieniowych lub kolorystycznych – ogólnie rzecz biorąc, koncentruje się na zaprezentowaniu formalnych zabiegów, których celem jest estetyczne oddziaływanie na odbiorcę.

Z drugiej strony stara się przekazać wrażenia i skojarzenia jakie wywołuje w nim kontakt z naturą. Opisuje fascynujące go zjawiska przyrodnicze, widziane miejsca, cechy charakterystyczne dla danego krajobrazu, np. - brzegu Dunajca, który stał się inspiracją do kilku realizacji: „Woda w mych pracach jest strumykiem przecinającym stertę rozsypanych otoczków, dzielących je na dwie części, mieniając się odbitym światłem. Jej pojawienie się związane jest też z moją fascynacją zmiennością brzegu górskiej rzeki, zależną od pory roku czy od gwałtownych lub długich deszczy. Na początku wiosny brzeg Dunajca jest pozalewany małymi strugami, które spływają z kałuż czy roztopionego śniegu w kierunku koryta rzeki przecinając kamieniste plaże. Czasem woda rozlewa się szeroko, płynie leniwie, brzeg jest kamienisty. Innym razem nurt jest wartki, wąski, a kamieni prawie nie widać spod porastającej je roślinności. Ale wystarczy porządna ulewa, by krajobraz się zmienił, rośliny zmyła woda, a wśród kamieni powstały kałuże i strumyki, rozdzielające się na mniejsze lub łączące w jeden większy, wpadający do rzeki. Dzięki temu postrzegam Dunajec jako niezwykle żywe, wciąż zmieniające się zjawisko. O każdej porze roku zaskakuje mnie zupełnie innym krajobrazem.”⁹ Podobne opisy, skupiające się głównie na warstwie przedstawieniowej, dalekie są od rzeczowego wskazywania na istotne, symptomatyczne dla zjawisk przyrody cechy jak procesualność, zmienność czy cykliczność. W tym kontekście należałoby się także zastanowić czy chcąc przekazać istotę natury, którą jest ciągły proces nieposiadający stałej formy, statyczne medium malarskie jest w stanie oddać tę ideę, dlaczego lub w jakim zakresie. Ujęcie poszczególnych prac w serię, gdzie każdy obraz odsyła do innego - tworząc specyficzną dla obrazowości formę „narracji” (rozumianą jako relacyjność), być może spełnia to zadanie, ale dysponujemy dziś także wieloma bardziej adekwatnymi mediami takimi jak film lub fotografia, techniki cyfrowe, które mogłyby lepiej sprostać temu zadaniu.

W tekście *Autoreferatu* **zabrakło przekonujących motywacji, pogłębionych refleksji, odniesień zarówno artystycznych jak i pozaartystycznych, osadzenia swojej twórczości w szerszym kontekście.** Dotyczy to zarówno wcześniejszych etapów działalności artystycznej, jak i okresu po uzyskaniu stopnia doktora sztuki - czasu w pełni samodzielnej pracy i rozwoju w dziedzinie malarstwa. Ten rozwój winien być rozumiany przede wszystkim jako intelektualny proces uświadomienia sobie wielu możliwości obrazowania, przemyśleń na tematy, które zostają wyeksponowane za pomocą malarstwa, ich głębszej analizy, refleksji definiujących naturę samego medium, różnych sposobów reprezentacji, adekwatności względem istotnych treści. Oczywiście przemyślenia dotyczyć mogą także problematyki natury technicznej - kształtowania własnego języka wizualnego w oparciu o określoną formę, wyboru środków artystycznych oraz konfrontowanie ich z możliwościami nowych mediów charakterystycznych dla obecnej kultury cyfrowej. Zwłaszcza to pole na styku dziedzin może kształtować nowe relacje między tradycyjnymi i nowoczesnymi mediami, które domagają się scharakteryzowania lub nowego odczytania. Kwestie te jako określone spectrum wiedzy powinny stanowić fundament, także dla dydaktycznej działalności Habilitanta. Brak bardziej wnikliwych analiz, przedstawienia własnego stosunku do wywoływanych poprzez prace artystyczne pojęć jak „natura”, „krajobraz”, „pejzaż” zaczyna budzić we mnie szereg wątpliwości. Nie wiemy jakie sensy przypisuje im sam autor, jak je rozumie. **Postrzeganie rzeczywistości nie kończy się na doświadczeniu natury tylko wizualnie, jest też formą refleksji nad tym, co widzimy.** Brak teoretycznego wyводу świadczy raczej o tym, że podejście do malarstwa jakie reprezentuje Pan dr Nowiński, charakterystyczne jest dla realizowanej poza godzinami pracy pasji wyniesionej z domu rodzinnego (oboje rodziców

⁹ Autoreferat, s. 26.

zajmowało się sztuką), a nie dziedziny stricte naukowej jako specyficznego obszaru badań mających formułować pewien zakres wiedzy dotyczącej wizualności.

Pojęcia krajobrazu, natury, pejzażu mogą wydawać się na pozór oczywiste jeśli odnosimy je do zwyczajowo przyjętych definicji. Należy zdać sobie jednak sprawę z faktu, że krajobraz to zagadnienie na granicy kultury i natury. Po pierwsze, współczesny krajobraz jest tworem, za który odpowiedzialna w dużej mierze jest wielowiekowa eksploatacyjna działalność człowieka, a nie sama tylko natura. Po drugie, w aspekcie wizualnym, natura staje się krajobrazem dopiero wtedy, kiedy jest postrzegana wzrokowo przez człowieka wyposażonego kulturowo w pojęcie krajobrazu jako pewnej wrażliwości wzrokowej i mentalnej definiującej prezentujący się widok w sposób estetyczny. Pejzaż postrzegany jest więc (podobnie jak sam obraz) jako rodzaj **widowiska dla oczu odbiorcy** kształtującego się w relacji przestrzennej, zazwyczaj z pewnego dystansu wobec obserwowanej natury. Ta relacja wyrażana poprzez malarstwo symbolicznie separowała człowieka od świata natury, dawała iluzję bycia poza postrzeganą przestrzenią i środowiskiem, była w jakimś stopniu relacją dominacji i władzy nad naturą. Skutki tak ustalonej relacji jako aktualny kryzys ekologiczny znane są nam wszystkim, jednak kontekst ekologii został zupełnie pominięty. Wykorzystana w cyklu habilitacyjnym konwencja malarska wydaje się potwierdzać i podtrzymywać taki zdystansowany sposób rozumienia natury lub krajobrazu, w takim kształcie nie dekonstruuje też w żaden sposób utartych sposobów obrazowania jak i myślenia o środowisku „naturalnym”. Oczywiście postawa artystyczna Pana dr. Piotra Nowińskiego może być z założenia konserwatywna, zachowawcza i pełna sentymentu, ale powinno to znaleźć uzasadnienie w formie konkretnej argumentacji wyjaśniającej własne stanowisko. Zagadnienie pejzażu nie jest także tematem mało istotnym lub prozaicznym, ale to właśnie postawienie przez Pana dr. Nowińskiego szczególnego **nacisku na wizualny aspekt i malarski efekt**, przystania jego głębię i trywializuje podjęte wątki.

W tekście **brak bibliografii i odnośników do literatury przedmiotu**, która w sposób historyczny bądź aktualny mogłyby pomóc w przedstawieniu różnorodnych ujęć natury czy krajobrazu, malarstwa pejzażowego, zaprezentowaniu bardzo różnorodnych kontekstów w jakich może być interpretowany kluczowy temat (np. ze względu na aspekt społeczny, polityczny czy ekologiczny). Brak nawiązań do współczesnych teorii naukowych, filozofii i innych tekstów kultury. Pojawiają się jedynie 2 przypisy kierujące do stron internetowych wspomnianych w tekście artystów z Chin i Japonii (Chen Qiang i Yuki Yamamoto) spotkanych przy okazji corocznie organizowanego Międzynarodowego Pleneru Artystycznego w Nowym Sączu. Artyści ci zostali wymienieni w tekście jedynie ze względu na fascynację autora ich techniką artystyczną. **Wiedza z zakresu historii sztuki i sztuki aktualnej została zupełnie pominięta**, choć w tym kontekście wręcz narzuca się odniesienie do twórczości polsko-japońskiego artysty Kojiego Kamojiego, którego działania mają charakter kontemplacyjny a ich celem jest pochwycenie istoty bytu, opisywanie związków człowieka naturą, wyrażenie wartości metafizycznych, duchowości przenikającej wszelkie elementy świata naturalnego jak kamienie, woda, powietrze, rośliny, itd. Mając także szanse poznania i zainteresowania się wartościami lub elementami kultury i sztuki japońskiej, (sytuacji wymuszonej niejako poprzez charakter uczelni), które mogłyby posłużyć za inspirację i punkt wyjścia do własnej interpretacji, otwierania przestrzeni dialogu międzykulturowego. Możliwości te nie znajdują wydzwiku w twórczości kandydata.

Dziwić może również fakt, że osoba bardzo dobrze zaznajomiona z nowoczesnymi technologiami i narzędziami cyfrowymi decyduje się uprawiać malarstwo w tak tradycyjnej ze względu na użyte środki formie. Mając wszelkie predyspozycje, które umożliwiają przesuwanie granic między konwencjami, technikami i znaczeniami, które one generują, decyduje się jednak na bardzo zachowawcze pod względem treści i formy działania twórcze, zamykając malarstwo w dobrze znanych nam schematach obrazowości. Dlatego też **trudno byłoby mi określić serię prac habilitacyjnych jako oryginalną ze względu na styl czy obroną strategię twórczą, ale przede wszystkim z uwagi na słabą podbudowę merytoryczną**

nieprzełamującą niestety potocznego sposobu myślenia o malarstwie i pejzażu, nie wnoszącą w obszar sztuk wizualnych potencjalnie progresywnego elementu lub znaczenia. Nowa technologia pozwala nam dziś widzieć naturę lub otaczającą przestrzeń w zupełnie inny sposób. Fotografia analogowa a potem cyfrowa umożliwiła abstrahowanie elementów z natury, kadrowanie, duże zbliżenia, które otwierają drogę do widzenia w skali mikro jako nowej formy „pejzażowej” rejestrującej i badającej to, co niedostrzegalne ludzkim okiem. Podobnie jak teleskopy dalekiego zasięgu przybliżające obiekty przestrzeni kosmicznej i jego krajobrazu, nie wspominając już o rzeczywistości wirtualnej stanowiącej osobny przedmiot badań. Wszystkie te nowoczesne techniki wywierają ogromny wpływ i zmieniają kulturowe, w tym także wizualne, reguły postrzegania rzeczywistości, ale co ważniejsze – umożliwiają dotarcie do tego, co skrywa się niekiedy pod powierzchnią „pięknego” lub „malowniczego” widoku.

Oglądając prace składające się na cykl „Natura kamienia” widz może dostrzec autentyczną fascynację naturą i miejscami, które wpisały się w świadomość, pamięć i tożsamość autora. Jest to na swój sposób szczerą, momentami naiwną wypowiedź, poprzez którą z trudem przebija się indywidualna historia, wrażliwość autora, miłość do rodziny i wątki egzystencjalne. Te zostały wyrażone zwłaszcza w pracach z serii „Spacer po kamieniach”, gdzie kluczowe staje się bezpośrednio doświadczenie natury. Na obrazach dostrzegamy bardzo abstrakcyjne kadry i plamy, a mimo to dające się rozpoznać jako cienie postaci idące kamiennym brzegiem rzeki. To właśnie one zaświadcza o pewnym związku z konkretnym krajobrazem i wpisują się lub tworzą historię danego miejsca. Są jednocześnie rejestracją ulotnych chwil, wskazaniem na istotność relacji rodzinnych. Szkoda, że te wątki ukazujące człowieka jako wpisanego w krajobraz, będącego jego częścią a nie jedynie zdystansowanym obserwatorem, nie stały się osią całego cyklu jako najbardziej osobiste, ale i o najbardziej uniwersalnym przekazie. To ten fragment malarskiej serii wydaje się przekraczać znaną konwencję pejzażu, jest najmniej jednoznaczny i otwierający się na nowe sensy.

Jeśli chodzi o estetyczny wymiar realizowanych prac, należy zwrócić uwagę i docenić, że malarsko są rozstrzygane w sposób ciekawy, technicznie sprawny, z dużym wyczuciem koloru i eksperymentatorskim zacięciem. Poszczególne cykle czy motywy są konsekwentnie rozwijane, rzetelnie opracowywane za pomocą wielu szkiców, które mogą stanowić zupełnie samodzielną formę. Kandydatowi udaje się wywiązać z obietnicy chęci wywoływania w odbiorcy pozytywnych wrażeń, stwarzania nastroju i możliwości doświadczenia zmysłowego. Pan dr Nowiński wkłada także zapewne bardzo dużo zaangażowania w proces artystyczny i jego specyficzny rytm. Ta pracowitość zasługuje na uznanie, zwłaszcza, że swoją aktywność artystyczną godzi z angażującą pracą na uczelni.

Kolejny mankament przygotowanej rozprawy habilitacyjnej to brak **profesjonalnej** fotograficznej „Dokumentacji dorobku”, tj. dokumentacji z wystaw. Jest on zaprezentowany, ale w formie niewielkich, często też nieostrych zdjęć tworzonych przy nieodpowiednim oświetleniu, dokumentujących sytuacje wernisażowe z udziałem publiczności bądź linków odsyłających do stron internetowych. Sygnalizują one, że wystawy w ogóle miały miejsce, natomiast rzadko pokazują szerszy kontekst przestrzenny, ważne relacje między poszczególnymi realizacjami, specyfikę ekspozycji. Dotyczy to zarówno wystaw indywidualnych jak i zbiorowych. Ze względu na dziedzinę sztuk wizualnych, takie materiały są nieodzowne przy ocenie dorobku Kandydata.

Po zapoznaniu się z listą wystaw i wnikliwej analizie miejsc w jakich przygotowywane były wyżej wspomniane pokazy, muszę przyznać, iż działając już jakiś czas na polu wystawienniczym nie kojarzyłam wymienionych przestrzeni ekspozycyjnych jako typowych dla prezentacji sztuki współczesnej. Moje poszukiwania szczegółowych informacji na ich temat miały charakter samodzielnego reaserchu pozwalającego zorientować się w programach wystawienniczych i poziomie prezentowanych tam wystaw. Poza nielicznymi wyjątkami, nie są to niestety profesjonalnie, instytucjonalne ośrodki prezentacji sztuki, a raczej lokalne domy kultury, inicjatywy prywatne, galerie tworzone przy okazji innej działalności lub funkcji miejsc,

nieposiadające znaczącej pozycji zarówno na mapie krajowej lub zagranicznej. Wystawy te nie były przygotowywane pod opieką merytoryczną kuratorów - praktyki cennej dla sformułowania meritum i podniesienia wartości wystawy. Wyjątek może stanowić pokaz „O naturze kamienia” w galerii Test w Warszawie, zorganizowany w bardziej profesjonalnej przestrzeni i w warunkach dedykowanych sztuce. Pokaz ten trudno jednak określić jako przełomowe osiągnięcie o szczególnej wadze i znaczeniu dla kultury.

Oczywiście doceniam inicjatywy artystyczne realizowane lokalnie lub dedykowane określonej grupie społecznej, a miejsce prezentacji nie może przesądzać o wartości pokazu lub samych prac - często to właśnie jego kontekst stanowi klucz do odczytania komunikatu formułowanego przez realizację. Jednak w tym wypadku wystawy nie wychodziły poza przyjętą konwencję a ich poziom był raczej przeciętny. Także brak odautorskiego uzasadnienia intencji realizacji poszczególnych wystaw i znów - brak odpowiedniej dokumentacji fotograficznej potwierdzającej założenia, nie działa na korzyść Habilitanta.

Pan dr Piotr Nowiński wykazał także własną działalność organizacyjną, która jak najbardziej pozostaje w duchu działań z lokalną publicznością zorientowanych na podnoszenie świadomości artystycznej, współtworzenie i integrowanie lokalnego środowiska, inicjatyw oddolnych. Działania te niejako same kształtują „krajobraz” kulturowy miejsca. To organizowany corocznie przez Urząd Miasta Stary Sącz Międzynarodowy Plener Malarski, którego inicjatorami w 2006 r. byli rodzice Habilitanta - rzeźbiarka, Teresa Plata-Nowińska, profesor ASP w Warszawie oraz Marian Nowiński - malarz, plakacista, również profesor warszawskiej ASP. Od roku 2017 głównym kuratorem tego wydarzenia jest Pan dr Piotr Nowiński, który odpowiada za podtrzymanie i nawiązanie kontaktów z artystami zagranicznymi. W plenerze brali udział twórcy m.in. z Japonii, Chin, Francji, Armenii, Białorusi, Włoch, Hiszpanii i Polski. W jego ramach odbywa się także Otwarte Sympozjum Kultur Lokalnych, angażujące w działania artystyczne, warsztaty i happeningi mieszkańców Starego Sącza i okolic, stając się istotną przestrzenią wymiany kulturowej. Nie wiemy czy udział w wystawach plenerowych i eventach ogranicza się tylko do roli kuratora czy także artyści prezentującego regularnie własne prace. Jako projektant tworzył z pewnością plakaty, zaproszenia promujące wydarzenie oraz był odpowiedzialny za skład katalogów towarzyszących kolejnym edycjom wystaw w ramach Międzynarodowych Plenerów Malarskich, co zostało zaprezentowane w dokumentacji.

W roli kuratora i projektanta katalogu występował także w dwóch wystawach dorobku artystycznego ojca, prof. Mariana Nowińskiego, grafika, malarza, ilustratora i plakacisty pt. „Sny z papieru i tuszu” w Instytucie Cervantesa w Warszawie oraz w Polsko-Japońskiej Akademii Technik Komputerowych, gdzie myślą przewodnią było zaprezentowanie w kontekście miejsca niepublikowanych wcześniej ponad 50 ilustracji stworzonych tuszem na temat fikcyjnej postaci Don Kichota.

Jako praca typowo graficzna o charakterze użytkowym została wskazana trzynomowa biografia Zofii Solarzowej – „Zofia Solarzowa – życie spełnione. Pisma społeczne i literackie” autorstwa Wojciecha Solarza pod redakcją Andrzeja Sowy wydanej w 2015 r. przez Wydawnictwo Stowarzyszenie Promni. Kandydat był odpowiedzialny za zaprojektowanie okładek tej trzyczęściowej publikacji.

Konkluzja

Biorąc pod uwagę zaprezentowaną pracę habilitacyjną pt. „Natura kamienia” stwierdzam, że nie stanowi ona oryginalnej wypowiedzi artystycznej i nie wnosi znaczącego wkładu w dziedzinę sztuki jako wymogów określonych w Art. 219 ust.1. Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce* (Dz. U. z 2018 r. poz. 1668 ze zm.).

Również z uwagi na wspomniane w tekście niniejszej recenzji mankamenty merytoryczne i formalne dotyczące przygotowanej przez Habilitanta dokumentacji, takie jak:

- tekst autoreferatu nie zawiera wystarczającej argumentacji i podbudowy merytorycznej uzasadniającej twórczość własną; brak w nim referencji do różnorodnych źródeł, inspiracji i tekstów kulturowych, wiedzy z zakresu historii, teorii sztuki dawnej i aktualnej a także wykazu bibliografii;

- brak profesjonalnej dokumentacji wizualnej stanowiącej prezentację własnych osiągnięć - wystaw zbiorowych i indywidualnych po uzyskaniu stopnia doktora sztuki;

- brak profesjonalnej dokumentacji z wystaw „Natura kamienia” i „Moje kamienie” prezentujących habilitacyjny cykl obrazów; brak wykazu realizacji, które stanowiły przedmiot owych pokazów;

- brak programów nauczania i efektów pracy studentów w formie opisowej i dokumentacji wizualnej z realizacji zadań w części prezentującej działalność dydaktyczną;

i mimo zaprezentowania dużego zaangażowania w dydaktykę i działania organizacyjne na polu kultury nie popieram wniosku Pana dr Piotra Nowińskiego o nadanie stopnia doktora habilitowanego w dziedzinie sztuki, dyscyplinie: Sztuki plastyczne i konserwacja dzieł sztuki.

dr hab. Małgorzata Szymankiewicz, prof. AS

